

TARN TK polgaş
Profes Töp cöwyleli-
niñ organı

„Şın“ solunnu cagbır ertee:
Xuuzunda cagbırlarga:
1 cılda . . . 5 akş. — 3 ajdan kudu
6 ajda . . . 3 akş. — cagbıga
3 ajda . . . 1 ak. 80. — albas

Solun cagbır cerler: Töp xarılzaa kontorı, oon
kedee salıqlar polgaş poştacılarga cagbır
Albas polgaş iletpey cerleringe cagbır:
1 cılda . . . 8 akş. —
6 ajda . . . 5 akş. —
„Şın“ solun redaksızın adrezi: Kızıl-xoraj,
Revolusıy, Seitkin kudemcu, pazın № 2.

1936 cıldın

ijyn 3 xynynde
sreda № 44 (545)

TAR 15 cıl ojunga tabarıştyr arat connun uruqlar- bñ škola-ce xandıdarın am-taa tıñzıdaaly

Pistin nım polgaş cazaavıy polı, arattarnıñ kızıñ, cıjın mal aajı-pile közup coruor pajdalıñ-
ga taarıştyr aaldarnıñ cıjlaqlar-
ınga cıjgı školarıñ cıl pyryde
yrgılyer corudır turgı, ol
školarıga arattarnıñ uruq-tarabıñ
xojı-pile öorediri cugula polur
tep todargaj ajtkan polgaj.

Kultur ministeriniñ cerinden
1936 cıldın cıjınında cıjgı škola-
lar turguzup corudar turgajında
pygy kozuunarnıñ cagbır cer-
lerinden kelgen cagbıqların par-
ımdalaş, respubliktn iştıngı
31 sannıq cıjgı školanı aztkı, ol
školarıga ortızu-pile 800
xıre sannıq pizik pilves polgaş
pıce pilir uruqların öorediriñ
organizastar turar tur. Anaa 8-
ten 14 xarga cedir nazıy uruq-
lar öoredir uzurluq.

Bncarga Kultur ministeriniñ
ceringe pygy kozuunarnıñ cagbır-
galıñdan am kiirgen medeelerni
körge, cıjgı školarıga öörenir
uruqların sanı moon xoj tur.
Po yjede cıjgı školarıñ
paşkylar 32 kizini polgaş olarnıñ
majgıñ, nom tepter, saazın, kar-
andaş xerekseleñ parık şıptuzun
kozuunarnı ce corutkan.

Cıjgı školarıñ cıguur pol-
caanda şarkıñ-pile organizastar
aztkı, öoredilgezin egelep cor-
udar coruk polga, koncuq cıg-
ula polur teleede, pygy kozuun-
nar organizastar, sumu, arban
cerleri polgaş arat condan po
pagan paşkyların xyleep algaş,

olarnıñ azylnıga şıngıy-pile
tuzalazır peeri cugula tur, cize-
eleerge, škola turar cerleriñ tyr-
geni-pile septe, şolanıñ stol,
sandajlar, majgıñnarıñ ıjaj-
tarıñ moon mırnunda Kultur
ministeriniñ cerinden kozuunarnı-
ga corudır pergen saavıñ jo-
zugaar cazar peletkeer polgaş
ol saavırda ajtkan oon-taa öske
peleikel cıylderni tyrgeni-pile
kılır tuzalaş cugula. Cıjgı
školarıñ majgıñ polgaş öske
xerekseleñ škola turar cerlerge
tyrgeni-pile cedirip, onu taarış-
tyr turguzup peer coruk cugula.
Şkolaga öörenir uruqların cıjır,
olarnıñ xar-nazıñ taarıştyr.
Öörenikcileriñ ada-ıjezi, arat
connun talazıñdan pottarınñ
şkolada öoredir turar uruqların
ñ ekki öörenip alır coruunga
tuzalazır, ol uruqların idik-xe-
vin, aas cemin anaa öske uruq-
lardan arttkı kılır taarıştyr
xandıdar polza, ol uruqların
şkolaa öörentirge koncuq idik-
kinniq tuza polur. Öörenikciler-
niñ ada-ıjeleri polza, şkolada
öörenip turar uruqların öoredil-
geniñ şak xemceenden picci-taa
xozudatpajın öorediriñ cugulaga
körze cıguur.

Po cıjgı školarıñ paşkylar
polza, parık şıptuzu TAR-nıñ
iştıngı öörenip turgan anıjak
kaadrlar polgaj. Olar polza,
uruqların öoredir paşkylar tal-
azı-pile cıguur öoredir algan
ulus polur tur. Bndıq-taa polza,

po paşkylar polza, xoj kezile
mırnunda škola organizastar,
paşkylar azyldıñ praktigin kılır
corvañ ulus polur teleede, ko-
zuun, sumu, arban organizastar
polgaş arat condan olarnıñ azy-
lnıga tuzalazır, olarnıñ cecir-
cetpes cıylderi turar polza, edip
cazar coruk ton cugula polur.

Cıjgı škola paşkylar-pile
pagan paşkı ester polza, pottar-
ıñ azylnı ekki pottandır
alır teleede, kozuun, sumu, ar-
ban organizastar polgaş oran
curtun arat massazı-pile tudı
xarılazır alır uzurluq. Cıjgı
škola paşkylar polza, öörenik-
cileriñ ada-ıjezi, arat con-pile
yrgıly xarılazır turgaj, pod-
unıñ öörenikcileriñ talazıñdan
kandıq-taa cetpes cıyldir turar
polza, onu edip alıñ oralda-
zyr cugula.

Arattar! Po 1936 cıldın cıjgı
yjezinde cıjlaqların 1 tugaar
cada şkolaların erestii-pile orga-
nizastar, ol şkolalarıga picci na-
zyly uruq-tarabıñ xojı-pile
öoredir turgaj, Tıva Arat Res-
publiktn 15 cıl ojunun Uluq
pajırıga erttem kulturıvıstı
ulam-na öyiledip, şkolalar sanıñ
östyryp, ol şkolaların öörenik-
cileriñ sanıñ köydedip turar
cediışkinıvıstı pottuq xerek kıl-
ınga temdeqler kergyzeliner!

Kultur minister ceriniñ
oralaksı sajıdy Lopsan.

Kajgamcıktyq kaadrlar

Xaragannıq Elegezi
Xadmarlar turu-la-pe.
Kajgamcıktyq kaadrlar
Kajagaj-la azyldap tur.
Elezinniq Elegezi
Estep xadp turu-la-pe.
Ergi, caa kaadrlar
Erestiq-le azyldap tur.
Kyrynenin ekonomı
Kıy-le kirip sajırap tur.
Kızyr ester kaadrlar
Kızyn salır azyldap tur.

Ylegerci ekonomı
Yzyk-le cok sajırap tur.
Yndezinnin kaadrlar
Ylegerci azyldap tur.

Cazaavıstıñ ekonomı
Caş-laıja-teq sajırap tur.
Carlap kelgen kaadrlar
Cangıs eptiq azyldap tur.

Caskı tarıyga kampanizıñ
Şalıptıq-la toozup-la tur.
Şalıptıq-la kaadrlar
Şannadıñga carlap-la tur,
Cogaatkan: „Toka“ kyrekon-
mda Tembirel.

Kıjıgıyın kyysset- ken pioner ool

Cöen-xemcik kozuunıñ Cıj-
laq-alaak sumuzu 5 tugaar ar-
banıñ xamaattıy Porınnan
oqlı pioner ool—eş Laan-ool
teerzi, canında taraa şolyden
105 öge ölyrgen. Moon köer-
ge, eş Laan-ool pioner tıp byr-
ozunıñ kıjıgıyın kyyssetken
tur.

Moon-pile kadı, ergim xoj
pionerler polgaş engiñ uruqlar
slerni şıptunarnı kıjıgıyın pol-
za, po pioner ool ıkaş, kizi
pyry şak bnc öge ölyrgen tur-
arın kızıp oraldaşılınar!
Anıjakkor M. symbaa.

Eş Kombı-captyñ oruk-suur arattar- ga pelee

MAR-nıñ TAR-ga olurgan Pyryn ergeliq töldezi eş Kombı-
cap, Cöen-xemcik kozuunıñ töayn tabattır ertkeş, myn ko-
zuunıñ Xöndergej, Solcur sumuların tabattır uk curtun-ce par
cıktaş, myn curtun arattarın cıqqaş, xural kılgaş, anaa eş
Kombı-cap podunıñ xyleengen azylnı ekki corudır turgan
polgaş TAR-nıñ azyl-agıj, kulturı xöqzyp, MAR-pile TAR-nıñ
xa-tıñma xarılzaazıñ kılınnap turarın cugaalaş-şan, Xö-
ndergej, Solcur sumularıga cıs-cıs akş örttektiq ırlar xar-
zaktar pelekke pergen.

Oon angı munup, cydyryp coraan aat-xöl polgaş edirip cor-
aan arattar ylezip alızın teeş, 280 akş paza pergen polgaş oon
angıda iji sumunıñ arat conınga yleep cediştireri-pile sumul-
ar targaların tamcıstır 69 akş. 80 köpejektıñ cigir-cimis, ara-
ga xirel cıyldir pelekke tutkan. Po şıptu kattyşkaş 549 akş
80 köpejek polur polgaş ol-la pelekterni sumular targaları paj-
ırlıq sesterin pergilep xyleep aldy.

Şaanda kdat, mooldıñ kargıs kızıgaar erttikileri, xoptak
megeci lamalar polgaş tyzymetteri kızıgaarga kelgende xoj
sannıq aat-teş şıydep, kaaş cıs iirt xojun ölyrtir, arat con
al-pottarı kaktırp sokturup, xincekenip turza-taa, ol pygyzın-
deñ cangıs köpejek-taa albas, xalas poop turgan polgaj, şak
mıncar feodal-teokrat idegetterniñ erttip turganıñ podaaş, eş
Kombı-captyñ ertkenin kım-taa karangı tyn-pile cırık xerel-
diq xyn ıkaş ılgap pilir tur.

Kozkoop targazı Occur.

Eleges kyrekonomu tarılgazın tooskan

Elegeste „Toka“ kyrekonom
po cılgı caskı tarılgazın 4 aj-
nıñ 27-den egeleen polza-taa, 5
ajın 2-ge cedir sook-tonutka
şuudavajın kelgen. Bncalza-taa
po şaptıktyq perge cıylge tırt-
ılvajın 5 ajın 2-den egeleeş
25-te toozar teen planın 20-de
tooskaş, xarın azyr kyyssetken.

İlirtteer pir brigat cıguur
onaalgazın 5 ajın 15-16 xyn-
nerinde kyyssetkeş, öske azyl-ce
şilcip kirgen, paza şatın tarıy
brigattar pottarınñ onaalgazın
ol xynnerde tooskan polgaş xar-
ın azyr kyyssetken. Traktor bri-
gadı cazar, ilirtteer cıguur pla-
nıñ kattaj-xaara azyr kyyssetken.

Tarılgan ıziq yjezinde pir
tugaar cerni eş Tyktyq-oolıñ
brigadı ezeleen. Moon kızy or-
ganizakı eş Torgu-xojleñ-pile
brigat targazı eş Tyktyq ool-
dın kızıp eptiq azyldaandın
polur. Iji tugaarına eş Xuurak-
tın brigadı-pile traktor brigadı
kirgen.

Traktor brigadıñ cer anda-
rar talazınga pir tugaar cerni
traktorcu eş Mandan-ool ezeleen.
Kyysseñ cize 100 ga turgan
polza, 129 ganı taraan. Iji tu-
gar cerni eş Arzakof ezeleen.
Ol eş 121 ganı tarıy kyysset-
ken, paza eş Teleq-ool 109 ga-
nı tarıy kyysseken.

Taraa caşırarına pir tugaar
cerni erestiq eş Gulıskof eze-
leen. Oon caşkan 425 ga, ilirt-
teeni 60 ga polgan.

Tus-tus brigattarın taraan cerni polza:

Brigattar adı	Plans (ga-pile)	Kyyssetken (ga-pile)	Azyr kyyssetken
1. Tyktyq-ool bri- gadı: Cargan cerni			
İlirtteeni	200	240	120 %
Caşkan	200	230	115 %
2. Xuurak brigadı: Cargan			
İlirtteeni	200	204	102 %
Caşkan	200	204	102 %
3. Grirdinin bri- gadı: Cargan			
İlirtteeni	600	560	93 %
Caşkan	600	730	102 %
4. Martıñ-oolıñ İlirtteer brigadıñ İlirtteeni			
Caşkan	900	1016	113 %
5. Martıñ-oolıñ İlirtteer brigadıñ İlirtteeni			
Caşkan	300	276	92 %

Cagıyga suraq

Uluq-xem kozuunıñ Caa-xöl
sumuzunıñ 1-5 tugaar arbanıñ
nıñ targaları eşer Condan, Şoj-
dan, arbanıñ corudar azylnıga
uluq azyk tuzalyq ajtkıñ
peerin pilgeş, „Cazaktıñ kol me-
deezi“ tep tepterni 1936 cıldın
egezinden egelep alır-pile 1-1
cıl xıussaalyq cagaş, akşazın
kozuundan surgakılap kelgen
eş Kerttikpen, sumuda nam yyr-
ynıñ targazı Pyry olarga pergen.
Amga cedir ol arban targalar-
ıñ cagañ „Cazaktıñ kol me-
deezi“ tep tepteri kajıynda-taa
cok cangıs-taa kelbeen tur.

Po tugañ xamaarız cerleri
istep ileredip aajlap peerin sag-
ındıy-şan, kandıq janılyq
uzurun tıp aajlañ kulak
salıp olur-men.

Candır-köräes.

Кызымк кадарсы Хуназык

Parıñ-xemcik kozuunıñ Ka-
rgı sumuzunıñ 8 tugaar arban-
da 56 xarlıq aşşak Xunazyk
polza, ertken kızıñ podunıñ 30
azyq öske ulustıñ 100 azyq
ineñ kattyştygaş, podunıñ ke-
ree, iderkejlil-pile 1935 cıldın 9
ajdan egeleeş, po cıldın 3 ajga
cedir 4 cerge pızaa kazaazı tu-
dıp közup turgaj, kadarp azyr-
aas cangıs-taa inek cutka alı-
paan turar.

Xöekıy Xunazyk aşşaktyñ mal
ölyves teeş kadarp-pile kızıp-
kılajır turganıñ köerge koncuq
eresliq aşşak tur-am.

Cer-le kizi pyry mıncar k-
zar polza, cutka malın kajın
alzyrın. Moon songar kırgan,
anıjak eş-öerler şak po aşşak-
teq azyldaş polza cıguur tur.

Kargıda OKTE yyrıynıñ
targazı ŞAKŞUJ.

Şkolaccylar cagılgan kalbartıly

Kızıldın şkolaccylar polgaş
anaa xamaarız turar curtakıl-
arın cagañ solunıñ polza:
Cagıyga adı 1 cıl. 6 aj. 3 aj.
„Şın“ solun 28 33 9
„Areve şın“ 26 54 15
„Kostuq arat“ 19 54 —
„Cazaktıñ
kol medeezi“ 11 — —
„Purungaar“
solun 15 3 —
SSRE-niñ
arılalgazı 77 — —

Paza kattap sagındıratm pol-
za, „Şın“ solun redaksızın
42 tugaar solunga pizeñ kıjı-
gıñ pyryny-pile xyleep algaş,
öörenikciler ol jozugaar kyysse-
diiliner!

Şkolada profes yyrıynıñ
targazı Cambal.

Malcın aşşak

Tees-xem kozuunıñ Şınaa
sumuzunıñ 8 tugaar arbanında
56 xarlıq aşşak Bjma-xuurak
polza, 100 xıre şeer malın, 10
azyq poda malından cutka can-
gıstı-taa pervejın, po kızıñ 4
cerge közup, tyn xyn cok cer
ezip turgaj azyraan polgaş mal-
ın kazaaxoraa-pile ekki xandı-
gan.

Öske arattarda cutka alıspaan-
nar xovar polgaş şak po aşşak-
teq taarıştyr iderkejlilq azyldaş
polza, malı paza cutka perves
polur ijk.

Moon songar Bjma-xuurak
aşşak ıkaş azyldaşnar ester!
Likpuntu paşkız
T. PEQIZI.

ARN-нын kezigynneri polit-piliibis xyn pyry ɵrylediiliner!

Pioner uruqların cajlaanga xooraj yyrleriniń massalyq xyny polgan

1936 cıldın 5 ajnıń 31-nin xynunde, Kızyl-xoorajga Kominternan 7 tugaar kongreziniń toktaaldar polgaş Tıva istinge ertip turgan xuraldar tugajında po kızıń ɵrenip ertken nam sırdıyşkıńınga ɵrenip turgan nam, areve kezigynneri polgaş arattar tıkkaxoj kiziler ɵy pioner uruqların cajlaanga pargaş, cıyl pyry ojun kelgan.

Eş Toka, Xemcik-ool, Tovarıştaj, Pajır polgaş oon-taa ıñaj Tıp komitet polgaş Cazaktın prezidium kezigynneri paaştar pargen.

Cıyl pyry ojunarnı xyn-

nıń tomujlattırgan komistarın paaştalgaş-pile corutkanı polza: 1) xol pımbıyn ıy cıtkige ırgılcıler oınaan, 2) po-pile temdek poolaan, 3) şıdıraa salgan, 4) sogun-ca atkan, 5) kazık atkan, 6) paq kakkan polgaş oon-taa eskeler.

Myn ojunar koncuq evileldiq, magalyq pajdal-pile agaalyq cajlaanga amıranıy poorturgan. Tuys soonda cemnengen. Pir camdıktar koncuq korum-curumnuq cıskaalıy keep cemnenip turda, pir camdıktar oınar turgan.

Oon soonda nam yyrleriniń

massalyq xural polgan. Myn xuralga, ARN TK-nyń Sırdıyşkıń kildiziniń targaz eş Tovarıştaj ertken nam sırdıyşkıńıń tynnelin iletken. Uk iletkelid moon adaanda topıclap pizeen. Xuraldan eş Tovarıştajnıń iletkelin pyryn xyleep algan. Xural soonda mege xyreşken.

Po massalyq xynnyń ojununga sırdıyşkıń kicceelderine ɵrenip turgan eştar pargan. ɵrenmeen polgaş camdık ɵrenzetaa şılgaar teerge ıñavaannar xoorajda ıstı kızıñajnyr cıttılar kalğylan, cizeeleerge, Tipografıa Kalcan-kok.

piliqniń kirip ɵrenip şkolazın turguskan.

Uk şkolazın ulustun piliin pırdıalaş, 2 kezek kıldır turguskan cybe.

Anaa 5 cıyl erttemner ɵrenip turgan, kandyq erttemner teer polza:

- Tıva pizik.
- San podalga.
- Tymen pojduş.
- Ulus-tere.
- Telegej pajdalı.

Myn şkolaga nam kezigynneri 40 kizi, areve kezigynneri 19 kizi, engiin arattar 18 kizi, şıptu 77 kizi ɵrenip turgan. Murnunda ɵrenip tees adın pizitkenner 150 kizi cıgar turgaz sɵlynde 77 kizi artkan.

Uk şkolazın azıy koncuq cetpes corup kelgen, cıl teerge, profes talazından-taa, nam, areve yyrlerinden-taa uk şkolazın azıy ulduztulga-pile cetpes xandırgan. Şkolaga ɵrenip-pile kirgennerini camdıy kicceelge ırgılcı kelbes, tangaar ozaldaar polgaş ılangıja uk şkolazın pir tugaar polıy kezek yjede tırtıy tışken turgan polgaş.

Oon ıñaj uk şkolazın paşkalı surgululun şagın ozaldaar polgaş kelbes cıylıder turgan.

Myn şkolaga ekki pagaj ɵ-

enip turgannarın pajdalıy ma-naa todargajlaarga polza, cizee, Piccenej polgaş oon-taa ɵske camdık eşter ekki ɵrenip turgannar. Pagaj ɵrenip turgan polgaş kicceeldin xoj keziinge kelbejin turgannar polza: Cevnek, Lopsan, Idam, Kyske, Telger-ool, Kynıyaa, Şozul, Tındıy-ool polgaş eskeler.

Po poort ertken şılğaldı-xın alda polza, nam kezigynneri koncuq ekki idiqni perip ertke polgaş idepkej cıktarın idepkej sergep turar cıylıder par tur.

Oon ıñaj eş Tovarıştajnıń cıgalaan polza, nam kezigynneriniń polit. piliin ɵryledir tugajında, nam koncuq negep turar tur. Mındıqnyń teleezinde nam kezigynneri pottarın piliin ɵryledip, niitti erttemge ɵrenip cıgula podaar xerek, nom tepter nomıur ɵrenip ton cıgula.

Am xoorajnı sırdıyşkıń ıñaj tırtıy ɵreledir appaar tur. oon ıñaj namnı kezeekkinin azıy kızı xire ertkenin tus-tus yyrlerge paza tınnep xerek.

Mıncangaz xoorajnı kultur massalyq azıynga nam, areve kezigynneri kizir xerek, ılangıja TAR 15 cıl ojunga ekki peletkelidı yner corukka ekki kiziri cıgula tur.

Pioner uruqların cajlaanga polgan xooraj yyrleri- niń xuralınga eş Tovarıştajnıń iletkelinden

Meen maana cıgalaar cybem polza, po kızıń ertken namnı sırdıyşkıńıń kancaar ertken tugajın cıgalaar-men.

1935 cıldın 10 ajdan, 1936 cıldın 5 ajnıń ortan yjezinge cedir, myn sırdıyşkıń kicceelder şılğaldıy-pile kattaı ertip kelgen. Ol kicceelderge nam, areve kezigynneri polgaş xoorajnı cırtıakıyardan ɵrenip turgan.

Sırdıyşkıń kicceelderine ɵrenip turgan cıylıderi polza: kolduunda-la Kominternan 7 tugaar kongrezinge cıgalaşkan ajıttıyqlar polgaş toktaaldarın ɵrengen. Camdık yyrlerge ulustun 8 tugaar Uluq xuralnı toktaaly polgaş Picce xuraldın 16 tugaar sessiziniń toktaaly paza niitti piliq-taa ɵrenip turgan.

Tert nam yyrnyń canıga 9 pılym turgan, ol yyrler polza, Mal-er ministeriniń canında, Kır-tıpograf canında, nam şkolazın canında polgaş OKŞC canında nam yyrleringe turgan, anaa şeriq yıy kırıspes, cyge teerge, şeriq cerinde yır tuskaj ɵrengen polgaş ɵrenip turar, oon ıñaj gazaıta nam yıy 1936 cılda turgustungan polgaş paza kezigynneri ɵy-kudu azıy corup, ılangıja cut tuzunda kezigynneri ıñaj corup turgan tel-eede anaa tırgustunmaan tur.

Po pılymnerge ɵrenip turgannar polza:

1. Mal-er ministeriniń canında nam yıyunge—42 nam kezigynı, 19 areve kezigynı, 8 engiin arattar ɵrengen.

2. Kır-tıpograf canında nam yıyunge—12 nam kezigynı, 22 areve kezigynı, 5 engiin arattar ɵrengen.

3. Nam şkolazın canında nam yıyunge—39 nam kezigynı, 101 areve kezigynı, 3 engiin arattar polgaş 35 pionerler ɵrenip turgan.

4. OKŞC canında nam yıyunge—19 nam kezigynı, 10 areve kezigynı, 2 engiin arattar ɵrenip turgan.

Mıncangaz şıptu—112 nam kezigynı, 152 areve kezigynı, 18 engiin arattar polgaş 35 pionerler ɵrenip turgan, şıptu kattaşkaş 317 kizi ɵrenip ertken.

Myn kicceelderni yyrler canıga carıp turguskanıń cıldagaannı polza, ulustun piliin pırdıalad 2 kıldır ıyır turgan cybe.

Sɵlgy yjede gazaı yıy ulustun 8 tugaar Uluq xuralnı toktaaly ɵrenip turgan.

Po kicceelder corup kelgeniń ıstinde eleen cetpes cıylıder turgan, cıl teerge, nam yyrleri udurtulga paaştalga-pile sula xandıy turgan. Camdık yyrleriń kezigynneri kicceelge 100 % kelbejin turgan, kicceelge kelbestir polgaş kicceelge sula kezigynner tugajında yyrlerden xemceq ar, negelde, xınalda corudıy turgan cetpes turgan, kicceel paşkalıy paza peletkel cok kelir, kicceelge kelges tepter nomıur xire argalar-pile şak ertirip cetpes paşkalıy turgan.

Po cılg po ertip kelgen sırdıyşkıń kicceeliniń ertkeni polgaş anaa ɵrenip turgannarın ɵrenip kelgen pilişkininiń tugajında sɵlgy yjede şılğaldı corutkan cybe.

Myn yyrlerge şılğaldıy ertirip-pile Mal-ermin canında yıyge eş Toka, nam şkolazında yıyge eş Xavak-cap, OKŞC-de yıyge eş Polat, Kır-tıpografıa yıyge eş Lopsan suqlar coraas, myn kicceelderniń coruduşkınu polgaş cetpeterin ileredip tanışkaş, todargaj sanaldarın Tıp komitetke ekkelgenner.

Moan taraazıy-pile tus tus yyrleriń ɵrengenin xınap şılğaldıy tugajında eş Tovarıştajnıń tınnep cıgalaan polza:

1. Mal-er ministeriniń canında nam yıyunge kızı sırdıyşkıńıń ereñge tınneli:

- Şılğalkaa kizi—33.
- Şılğaldaga cıldagaannı cok kelbeen kizi—5.
- Şılğaldaga cıldagaannı cok kelbeen kizi—5.

Kol tınneli:

- Koncuq ekki kizi—2%.
- Anaa ekki kizi—12%.
- Adak kizi—8%.
- Pagaj kizi—5%.
- Koncuq pagaj kizi—6%.

II. Nam şkolazın canında yıyge 7 tugaar kongrestin toktaaly ɵrengeni:

- Koncuq ekki 22 kizi (19,13%).
- Anaa ekki 34 kizi (29,26%).
- Oritumak 30 kizi (26,09%).
- Adak 29 kizi (25,21%).

Şıptu 115 kizi (74,70%).

Tıvanıń ıstinge ertip turgan xuraldar toktaaldarın ɵrengeni:

- koncuq ekki 1 kizi (3,2%).
- Anaa ekki 6 kizi (19,4%).
- Oritumak 13 kizi (41,9%).
- Adak 11 kizi (35,48%).

Şıptu 31 kizi (64,51%).

Ustınde iji uluq politik ajıttıyqların kadıy tınnep:

- Koncuq ekki 23 kizi (15,75%).

- Anaa ekki 40 kizi (27,40%).
- Oritumak 43 kizi (29,45%).
- Adak 40 kizi (27,40%).
- Şıptu 146 (72,60%).

III. OKŞC canında nam yıyunge 7 tugaar kongrestin toktaaly ɵrengeni:

- Koncuq ekki kizi—8,4%.
- Anaa ekki kizi—33,3%.
- Oritumak kizi—25%.
- Adak kizi—33,3%.

Tıvanıń ıstinge ertip turgan xuraldarın toktaaldarın ɵrengeni:

- Koncuq ekki kizi—16%.
- Anaa ekki kizi—25%.
- Oritumak kizi—25%.
- Adak kizi—33,4%.

Ustınde iji uluq politik ajıttıyqların kadıy tınnep:

- Koncuq ekki kizi—12,5%.
- Anaa ekki kizi—29,15%.
- Oritumak kizi—25%.
- Adak kizi—33,35%.

IV. Kır-tıpograf canında nam yıyunge sırdıyşkıń kicceeliniń ɵrengeni:

- Şılğalkannar 25 kizi.
- Kedee-ce şoleleer coraannar—10 kizi.
- ɵske cerler-ce şıut şılceenner—4 kizi.
- Şılğalkannar 25 kiziniń ɵrengeni:

- Koncuq ekki 3 kizi (12%).
- Anaa ekki 10 kizi (40%).
- Oritumak 6 kizi (24%).
- Adak 6 kizi (24%).

Oon ıñaj tus-tus yyrlerde ekki polgaş ɵrenip turgannarın ileredip todargajlaarga:

Mal-er ministeriniń canında yıyde ekki polgannar—Torzu, Xındıy-sıyın, Occıbaanak.

Koncuq pagaj polgannar—Camız, Tartıtan-ool, Tanzyren, Toluma-cap, Ekker-ool, Seren (er) polgaş oon-taa eskeler.

Kır-tıpograf canında yıyde koncuq ekki polgannar—Lyndıy, Sarıq-ool, Şavı. Adak polgannar—Pıyzıl, Kyılyımej, Arakcaa polgaş oon-taa eskeler.

OKŞC canında yıyde Mandatı, Tırtıy-ool olar ekki polgan. Oon ıñaj ol yıyde Tonıaj-ool 9 kattaı yşken polgaş şılgaarga pagaj polgan, oon-taa eskeler.

Nam şkolazın canında yıyde ekki polgannar—Şejdek, Camıal, Anaj-ool. Adak polgannar—Mandak, Ojuu, Pılcıpa, Tordıy-ool polgaş oon-taa eskeler.

Kızı-xoorajda nam, areve kezigynneriniń polgaş engiin arattarın piliin pediderin pırdıalad, Profes ter cɵylelinin canıga uluq ulus ɵrenip niitti

Eş Polattın cagıy kımga-taa xerek

Majnıń 29 xynunde Malcer-minge Kızılda mal emciziniń surgululun 35—36 ɵredilge cılda ɵrengen surgululun tınnep. Orta Mal-er ministeri eş Polattın pistin surgululdarıyska pergen cagıy pizir turmen. Cyge teerge, eş Polattın cagıy pygy anıy kaağırlar surgaal polur utkalıy poldı.

Eş Polattın cıgalaan:

Eşter! Slerniń surgululga corudıy-taa, şılğaldanarga-taa oluruşum, paşkalıy-pile-taa ırgılcı cıgalaazıy turdım. Bıncarga, slerniń po cılg ɵredilgen eleen onza pajdalıy polgan tur. Cıl teerge: sler polza, am cyqle niitti erttemniqler eves, xarı pistin cırtıyustun pir tugaar tuskaj erttemniqleri poort, arattıy azıy-agıynga xolunar-pile tuza-lap şıdaar xire polgan tur-sler. Slerniń po cılg ɵredilgenekni ekki polgan tep temdeqler-men. Am po cıdışkinni turgan kış-pile pıyqlar en cıgula. ılangıja am taartıa pottıy azıy kıl-p tarar tep turar tur-sler, ıncangaz slerge meen cagıy polza:

1. Sler polza, pistin Tıvanıń en xajıralıy kaağırlar tur-sler. Slerge pistin arat-tıy idegeertaa, pyzyrer-taa, slerni sonıur-gaar-taa. Bıncangaz sler, eş-ɵrenıy aal-oranınga pargaş, evin ertir adıygar, sagıygar, tırtıy, ulıygar paardıy. Ol xorzak eves-pe.

2. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

1. Sler polza, pistin Tıvanıń en xajıralıy kaağırlar tur-sler. Slerge pistin arat-tıy idegeertaa, pyzyrer-taa, slerni sonıur-gaar-taa. Bıncangaz sler, eş-ɵrenıy aal-oranınga pargaş, evin ertir adıygar, sagıygar, tırtıy, ulıygar paardıy. Ol xorzak eves-pe.

2. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

3. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

4. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

5. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

6. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

7. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

8. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

9. Kandyq-taa azıy corudar-da, xamıktıy murnunda arat tıy-mennin, xoj-niittin xereen pıyrtıy-pile pydyrer xerek, a oon soonda am podunı xıyda azıy kıl. Cyge teerge, pistin sorulgaıy polza, cıyır kalgan oranıy, eş-ɵyrystıy

ıetkiir uzırlıy-pis, ıncangazın aştap-taa corza, aar-p-taa corza, cadaq-taa corza kızıy cyktyy uzırlıy. Şınap amıy yjede ındıy cybe kızıy turar, anaa podum ıleger cıgalaar tur-men, ıncas cer-le kol sorulgaıy utpas xerek.

3. Azıy corudarda massalyq kulturıy, cogıur cagıy polgaş nam, arevenin cerleri-pile, eş-ɵyry-pile ep-najırdıy, syme-cıgalaıy, xajıy cıgalaıy corudar xerek. Enir cılg Tozu kozıunıy tıyrtıy ışkaş „aaldar kezip xojtpaktıy ış“ tees, ozaa-bas coruk am polbas poort. Paza cer-le murnıy ışkaş kedeege pargaş, aat-naa, oran-suur, aas-cem talazıy cetpes cıyl am ınnep eves-pe.

4. Azıy pydyrer tep kızıy corudarda, kandyq-taa perge cıyl tabarızıy polur eves-pe! Şak orta cer-le alıspazın podaar sler, ton perge polgaş turza, cok turar eş-ɵer polgaş kozıun, sumıun paaştar cerleringe tıyrtıy-sler. Bıncangaz cer-le cedar cetpes cıylıderini men-ce medeeleer, cagıy corıur-sler eşter.

Bıncangaz cer-le aragalaar, surgulunga kelbes, samıyaa, calgaaraar, mogattıy ıjık-pe, Kodur-ool ışkaş eş-ɵyryy setkilin podavaş, kara-setkildıy xerek ıygedirler-pile en şıyng tulur xerek. Oon taraazıy-pile ıygerliq eşter Şıluun-ool, Şendazı, Tyktyq-pora, Seren-şimıt, ɵtrek-ool oların şannar-pile paza oon ɵske eşter: Camıal, Şejdek, Tarzaa, Coldaj, Anaj-ool, Tımyr-ool oların idepkejliq, kızıy ɵrenikiler tep tem-deqler tur-men“ tep cıgalaan.

Tınnar pizeen: Laqıy-cap.

Pery-pile temisseldi am-taa ırgılcıleel

Pıı-xem kozıunıy pıan-kolda 9-10-11-12 tugaar arban-narın xamaattıy pery-pile temisseldi 35 cıldan egelep corıkaş 36 cıldın 5 ajga cedir 17 pery ɵlyrdıy.

Po polza, maldıy xoralıy taj-zıy kızıy şaap turar ol tur.

Ojun Ojdıy.

Mal aar-pile temisseşe cogıur

Cɵen-xemcik kozıunıy Kızı-taqnı Ak-xemde inek maldıy aar-pıy tıyılgaş ɵlyy kɵydep turar appaardı, cizeeleerge; Seveılbaan 2 saar inee cangaz tın ıstinde ɵlgen polgaş oon-taa ɵske inek oottap coraas ɵlyp kaa-ıjık-pe, tees songıy saadaar xire coruktıy kɵydep tur.

Ol sumıy emci teleezi Şaldan-pajır cıny kɵyrtıy turar coor? T.

Kozıun, sımlarda, kyrekonıarda, aldyń uırgajlarında ARN-nyń pygy organızastar, po kızıy cer-cerge ertken nam sırdıyşkıńıń kancaar ertkenin tınnep pıznıy!

Dizenterij aarby polgaş oon-pile temissezir argazb

Caj şaq-taa tyzyp olur, oon-pile kadby dizenterij tep xan kudu olurtur aarby-pile ulustun aarby, kebirt cdyrtar corunun aarby paza-la kattar cookşular olur. Syl pyry-le Tyvanyn iştin-ge dizenterij aarby-pile aarby-pile kizinin amby-tyñ eweş ewes xorap turar, ındyq turbu-ce curtakş con ol aarby-pile ulustun polgaş onu paş udur poldur-vaşyn arga xemceqlerin parık-la pilbes polur tur.

Dizenterij—teerge, koncuq aar-perge kudu olurtur, xalda-ıvırlıq aarby polur cybe, ol aarbydan ulustun amby-tyñ xorap kogaraarbyñ xuuzy eweş ewes: cizeeleerge, orttuma-pile ar podar koor polza, piccii uruqlar-nyñ 12% xirezi pyrlyp turar, oon kedereerge amby kogaraar-nyñ xuuzy 21%-ga cedip turar. Po aarby-pile pir onza cybezi cyu cybel teerge, uk aarby curttakş connuq aarby-şever sagy-vas, kultur cok keziñin iştinde koncuq telgereen turar, ında ol aarby-pile aarby turarlarnyñ-taa, oon ulyr-cidip-taa turarlarnyñ xuuzy koncuq uluq polur tur. Curttakş connuq kultur tepşil-gezi kedyrylgen tudum dizent-erijden aarby koncuq ewezep turar poor cybe, cizeeleerge, camdyk koncuq polvaazrangaj, erttem kulturluq oran curttar ol aarby-pile taryñaj tanyvas-taa cy-ylde par.

Dizenterij aarby kizinin coon şejyndyzynyn iştinde turup turar mikrop teer tuskaj byñ kurttar xedeldirip yndyryp keer cybe, ol mikrop tep kurttar oorttan kizinin kadby alban-pile kadby taşkaar ılgalyr unges, myn aarby telgeredirinin ugu tozy ol polur. Kizinin kadby alban-pile mikrop kurttarnyñ amby-tyñ amby-tyñ turar cer-le eleen-ne yr polur tur, ındyq polza-taa olar-nyñ amby-tyñ turarbyñ yr polur polvaş cyuden polurul teerge, olar cogum kandyk pajdaldy cerge cıdar poldur oorttan xam-aarby tur, cizeeleerge, xynnyq cerge mikrop kurt 30 minut iştinde-le ulyr kaar, xelgelitq cerge polza, 79 xire xongaş ulyr, oon seriñ cerge cıdar polza 130 xonuk polur, ıncarga myjak sidiktıq cerge 90 xonuk xirede tiriq cıtkaş ulyr. Dizenterij aarby telgeredip taradynga polza, palgaş-palarlyq, myjak-sidiktıq cerler polgaş ekkidir kılvan alban-pile paşynar ışkaş ewes polza-taa ol aarby-pile telgereer-inge paza-la tuza xaldadyr cybe tur. Cem-aaş cyuly paza-la aarby tamcystıra peer cybe, ılangıjada caj şaqda ındyq. Aarby tarady telgeredirine seek polza, kancara-taa aaj-cok polur cybe tur. Seek polza, aarby kizinin kadby alban-pile keep cılgas oorttan taban-tajaa-pile mikrof kurttarnyñ ildiktirip algaş kajaa-taa apparby kaaptar, ılangıja cem-aaş cyulyngce koncuq xey-ypile apparby kaaptar poor tur.

Dizenterij aarbydan aaraan kizi-

xan cok etpek oder tif tep aarbydan aaraan kizi-pile pir temej segip ekkireen soonda eleen-ne yr yje iştinde, camdykta pir cıly aarby şejyndyzynen mikrof kurttar ılgalyr unyp poluru magat cok. Mikrop kurttar kizinin şejyndyzynge turup turza-taa uk kizini ındyq aarbyga tavarıstı-vaşyn-taa paş polur poor cybe, ındyq polza cok ol kizinin kadby alban-pile kadby temgi mikrof kurttar ırgylcy-le ılgalyr unyp turar, ıncarga aarby telgereer. Xan kudu olurtur aarby-pile xaldadyr kizi iştinde öske cerlerge kışky yjede amby-tyñ telgereş şıdabas. ındyq polgan cybe teleede, temgi ystynde cıgaalaan „caşy aarby-larnyñ“ aarby todargaj kızıves-taa polza, olarnyñ iştinde turgan xaldadyr casky yjede taşkaar unges koza olurgan ulustarga cıryngas xey-pile telgereer cyulde par.

Aş, jady tyremikkej pajdal, curttaar ceri pıtkı, xir-cam—po cyulder aarby telgereş targaar-nga koncuq tuza poor turar, ıncarga connuq aarby-şever sagy-vas coruu segilge aarbydan ulustun aarby turarby kızıves poor cybe.

Dizenterij aarby kancangas ıj-aar-la caj şaqda (ıjyn, ıjyl, av-gus) telgereş peer cybel teerge, ol ajar iştinde seek-maas koncuq kooş polurundan ındyq tur.

Dizenterij aarby mikrop kurttu kizinin maga-podun-ce kirende, cyq-le kizinin askın tamcyr kire cybe. Mikrop kurttar kizinin maga-podun-ce kirgen soonda kizi 2 xonuktan 10 xonuk polgaş aarby peer. Dizenterij aarbydan paştaj aarby egelej pergeninin temdee polza, kizinin maga-podu koşkar sularaj peer, paş teskiner, kizinin xonny ılgalyr, iştinde yze tırtıy turgan cybe-teq ej-eyde aarby turar. Udaaanda kudu tırtıy aarby turar. Paştaj suuk myjak kudu olurtur, ıncarga toaan-na öskerilgeş xan-pile xolumak şara-janzlyq cybe unyp turar appar-gan soonda kudu olurtur koncuq aarby ırgylcyler turar apar. Koncuq aarttar pergedej pergende, kudu olurtkan cybezin-ge ırgylcy xan unyp, kudu olurtur ulam-na udaa-tarby poor ırgylcyler myn aarby kancara-taa aaj-cok pergedeen soonda aarby kizinin kızı suladaş ulyr kaar poor cybe. Myn aarby-pile ırgylcyler turup peeri kajy kooş polur.

Dizenterij aarbydan aaraan ulustu emneerde emci ertteminge erttemeen emnelge azyldakşar emneer uzurluq. Pir ewes dizent-erij aarbydan kizi aarby pergen polza, emci kizi kelgi-ce cedir cogum kandyk arga-xemceq ar polurul teerge, 2-1 xonuk iştinde aarby kizee cem-aaş cyulynden piccii-taa cybe perip polbas, iştin-ge iziq cybe salır, oon ıñaj toolgadyr cybe izirtip polur. Oon ıñaj emneer emcinin aj-ıtkan-pile emneer.

Dizenterij aarbyñ tarap tel-

gereş peerinin uzur-cıldagaarbyñ ıleredip algaarbysta uk aarby-pile paş udur poldurvaşyn polgaş oon-pile temissezirinin arga xemceqleri todarap turar tur. Dizent-erij aarby-pile temissezirde, paştaj-la erengej cizektiq xemceq-ler ar corudar uzurluq, cizee-leerge: uk aarbydan aarby pergen ulustu şuptuzun kadby ulustan tuskajlar uzurunda, olarga tuskaj cer paşkalap peer, alban-na cerlerni polgaş suq izer cerin ekkı aarby-şever kıldır turguzar, xey niittin cımenir cerlerin polgaş cem-aaş cyulyñ sadıqlar cerlerni aarby-şever talazy-pile ekkı xajgaarap koryp turar, curttakş connu tarby, em syk-kırtıy.

Kizi pyry podun xanda potkamgalan sagy corudar erengej cizektiq ar corudar xemceq-lerden tudabas polgaş oon-pile pir temej pottandıy corutsa coguur. Kolduunda-la aarby-şeverni sagaaş, pottun xanda aarby-şever coruurun sagy-tyñ xemceqler-in ar corudar.

Bjaap-la pottandıy corutsa coguur curumarny manaa cıkaaj ajtyrğa polza:

1. Aarby kizini emnelge cerin-ge ekkı cytyrar.

2. Albannaar paşyn polgaş pok-sak toger ongarby tuqlar turar kıldır taarby-tyñ algan turar uzurluq.

3. Albannaar paşynar ej-eyde aarby cıdyñ paşy turar (xlor tep tuskaj xorannıy cıgaj-pile cıdyñ paşy).

4. Kudıktun askın ıjaap-la tuqlar turar polgaş kuduk pyry-zynyn askın tuqlar turar aarby kıldır kılby alır uzurluq.

5. Xemden suqlar alırdı ulus olurur turar cernin ystynde alır, ıncarga suqlar cerin ekkı aarby-şever turguzar.

6. Kedege polza,—alban-na paşyn onnuna oq pyry-zynyn cogunga ongar kazy alır, ıncarga ana alban-na şejyn-de xynny-ne ıñar xylde cızyr kaar turar.

7. Aarby ulus kudu olurturda, olarga xalabyr sava xerek.

8. Aarby ulus oq iştin-ge cer-le kudu olurtur polbas.

9. Oqny ödektiq cer cogun-ga xondurur polbas, cyge teerge, ödektiq cerden seek koncuq yr-eccip özer polgaj.

10. Myjaktarny örttedir.

11. Cıq suq polgaş cıq syt izip cer-le polbas.

12. Xolun udaa-taraa cup ar turar, ılangıja cem cırinin mır-nunda ıjaap-la cınyr alır.

13. Seek-pile temissel corudar.

14. Cem-aaş cyulyñ seekten kamgalaar polgaş azy cedagaj turguspas.

15. Kizini xan-oder aarbydan kamgalaar toletki tep emni emci cerinden ar algaş izer xerek.

16. Cıir nogaan suq-pile cup algaş xereqleer.

Emciler: Şamburof.

Sterlina.

Kıdatta Japonnıñ xaldaaşkynb

Japonnıñ ezelekci imperialis-teri, 1931 cıldın 9 ajnıñ 18-ten egelees, Kıdattın songu-cıen cy-gynde Mancuur tep pir uluq mo-zun ezeleer polgaş Mancuur-nıñ mırnuu cygynde Cexe tep mozonu ezeleer. Şak mındyq janzy-pile xey sanıyq curttakş connuq, 1 saja 300 mırnı terbel-cin kilometir uluq tebiskeer cer-ni ezelep algan tur.

Japonnıñ imperialis-teri Man-cuurnı koloni kıldır ezelep al-gaş, Mancuurnı Pu-l tep kizinin xaanatkaş, „tuskaj xamaarby-pas“ Manzou-go tep xoozun at-pile ky-ryne turguskan. Şynnda Man-cuurnı polza, Japonnıñ laptıy eze-lep algan kolonizy polur.

Japonnıñ imperialis-teri Man-cuurnı ezelep algaş, moon son-gaar ezelekci podalgazyñ oruñ peletkeper turar polu-pergen.

Mıncangas Japonnıñ ezelekci imperialis-teri polza, Songu Kı-dattın—Xej, Şansi, Şandun, Ca-xar polgaş Sujvan tep 5 mozu-nı şuptuzun ezelep algaş, Azij tipke „uluq tajyn“ corudarbyñ cenge cıldagaarby poldurur alır tep turar tur (ystinde adaan 5 mozunun Caxar, Sujvan tep 2 mozu polza, MAR-nyñ ındynda İstikki Mool tep cernin mozulaby cybe).

Japonnıñ tajıncıların Songu Kıdattı ezelep ar turar coruu polza, ol cer et-cazaarby talazy-pile polgaş japonnıñ tajıncıların-nga tajın podalgazyñ talazy-pile koncuq uluq azyk tuzalyq tur.

pajlaktıy cer polur.

Cyl tize, Songu Kıdattın 5 mozu polza, 90 saja xire curttakşlyq, 1 sajadın azyq terbel-cin kilometir tebiskeer curttuq polgaş cer-le xemyr-taş, temir cyuly-pile paj, xövennin azy-abyñ saşyradınga koncuq azyk tuzalyq, ana sadıy cyulyñ nepteredir teeş ezelep alıksap turar.

Japonnıñ ezelekclerinden Mool arat respublik-pile kızı-gaaraş, İstikki Moolduñ Caxar, Sujvan tep mozulaby-ce şurgup kirip turar polza, MAR-ga xal-daarbyñ uq şin koncuq eptiq poldurur turar ol tur.

Japonnıñ Kıdatta ezelekci po-dalga corudılgaz polza, SSRE-ge xaldaar tajynnyñ peletkeli po-op turar.

Japonnıñ Kıdatta ezelekci idep-keji cidip turar polza, Japonnıñ Angli, Amerik-pile adaan temis-selin cididip turar ewes, xarın Kıdatta Japonga udur şimceşkin-ni tyrgedep, cididip, östyryp turar.

Ol xedelgeen polza, ezelekci-lerge udur ulustun cangyş ebin turguzar, Japonga po-cıpeştiq udurlar, nasional-revolustuq polgaş nasional kamgalaar tem-isseldi organizastaar, Japonnıñ imperialis-teringe udurlar tep lozunun adaa-pile xodelip turar. Kol-la cıgula cybe polza, ul-ustun kyzyn Japonga udur şer-iqñ kyzynge kattyştyrar polur tur.

Ekki örenikclerini şannap tur

Tees-xem kozuunıñ Sama-galdaj şkolazyñ en ekki öre-nikclerini şannarnga 254 akşan-nyñ ton-xep cyuly-pile tugalaş-kan eştir polza:

1. Eştir Taakpan, Molamdaj, Monga-bii, Sebil—polar pir-pir torgu tonnar kuru-pile tuzalaan.

2. Lopsan, Tombuu, Cula, Kyn-zenmaa, Monzulun, Paşy-suur, Samdan-pırcıñ, Temyr-ool,—polar pir-pir tıba tonnar kuru-pile kadby tuzalaan polgaş oon iştinde Tombuu ak xeylen, cygyr,

Cula torgu xeylen, Kynzenmaa xerezen komsomol xep, ıncar tonnar kurynga nemej tuzalaan.

3. Sat Paazan—komsomol xep, kuru pory-pile, ak xeylen tuzalaan.

Po eştir polza, kulturnıñ xereenge sagyş salır, örenikcler-nin mırnakşarnga tuzan koryzyp-turar koncuq pajırlan-cıq tur.

Öske eş-öerler moon yleger alıñ kıjyrdıñ.

Şkola paşkyz Sat Paazan.

Tarby azaap alza coguur

Po kızıñ Toge-taqga cıngul-ar oınar turgan ızza polgaş oon-taa öske sport xerekselderin am ında asky azyk anmaarda kiir kagylyr kaan, ında-mında toburak-toozun arazynda yrelip pudalyr cıdar tur. ında pir stol polgaş olurar sandajlar paza ındyq.

Sportun ındyq xerekselderin songaarttan cagydyr alır polgaj-pis. Am ındynda-la cetpejin tur-gan cybeisti kışy şaqda picce azyñ korygeş, caj şaq cedip kel-

irge mıncap een kaaptarbyşka kajın poor.

Meen sanalyñ polza, po sport xerekselderin 6 ajnıñ 10-nun pettinde aajlap emgelep alza coguur. Pir ewes oon ertter polza, cerde kalgannga sanaaş, po taj-ıñ xerekseldi şeriqñ kattyş-kan polkazynga tuzaaza azyñas poor.

Magat pistin şeriqñ ewes, Profes tep cıylelinin-ne ışkaş.

Şeriq T. Natpit.

Mal aarbyñ pistin targalar tarady perdi

Uluq-xem kozuunıñ Caa-xel sumuzunda maldın kodur-lar aarby koncuq korydeper tur-an. Ol kodur aarby-pile arat con temissezip turar koşkak, oon turzuk sumu targaz eş Tarzaj, nam yrynyn kezigyny aşşak Tarzaj paştan, Kık-taş tep cer-de 5 kodan 9 erege kodur mal-magan-pile kadby mal-maganıy aaldarnı arazyñ-ce caza paşy koryp kelgen turar.

Kodur maldarnı angılaar tel-eede, curttur aajy-pile kodur maldıy ulus, kadby maldıy ul-ustan ırak pöle xonzun tep su-mu cagyrgazyñ toktaalı turbu-ce, xarın sumu targaz eş Tarzaj polgaş namnyñ idepejliq kezi-gyny Tarzaj polarlar toktaalıñ uttup algaş, öske connu mıncar paştaj peerge kajın poor.

Po eştin po pajdalıñdan koryge, maldın xaldadyrlyq aarby kodurnıñ kogun yzyp, öske malga xaldatpastıñ ulu xar-ın onu ulam korydedip, xey malga tarady turar kancar-taa polbas cybe polgan teleede, po tugajın kozuñ cagyrgazyñ kulaanga tıñnadıy-pile kadby kozuunıñ mal emcizinge paza tıñnadıy tur-men. Cangyş-ıyt.

Men tıptım

36 cıldın 5 ajnıñ 27 -de yngen № 42 (543) „Şyn“ solunıñ 3 tugaar arnında eş Sereñ-şimittin „Monu podaqar, tep attıq sanıñ tıpkıñm polza“.

Aldan tıttıy paazynda aldan-al-dan kışkış korydedir sanıñ argazy-pile tıbarga 3600 polur. Ol kışkatarnıñ askında aldan-al-dan targaş tıbarga —216000 targa polur. Selmaa.

Cazalga

№ 28 (529) „Şyn“ solunıñ 2 tu-gaar arnında „Şagan-aarby kyrek-onomu caskı tarılgaga pelen“ tep attıq cyuldyñ iştinde: „traktor 18“ teenin, am „8“ tize coguur. Paza oon adaanda „700.000 kil.“ teenin am „70.000 kil.“ tize coguur.

Şagan-aarbyda „Xemcik-ool“ kyrekononmıñ direktoru Sanca.

Pistin, yyrge bilet soluuskunıñ ertkeni

Cıen-xemcik kozuunıñ Xa-jırakkan sumuzunıñ Pora-xelde namnyñ 4 tugaar yyrıngce namn-ıñ bilet pizilin solur azyldı 5 ajnıñ 13-ten egelees 15-te tooskan.

Tus yrynyn corudup kelgen azynda picce cedıskıner par polgan. ıncarga, xey niittin ewıelderinin kezigynynde nam kezigynnerinden kirizp turar: 19 kezigynnyñ 2-zi RTO kezi-gyny ewes, paza 2-zi koop kezi-gyny ewes. 3 kizi pizik pilbes.

Po 19 kezigyn 13 kizi caz bilet algan, 2 kizi oralakş xey-beer, cıngineden 2 kizi oralakş-lyatkan, 1 kizige bilet tıbıraan, 1 kezigyn aarby polgaş po azy-ly tavarıspaan.

Tus-tus nam kezigynneringe taaskan azy polza, mal azy-ag-ıñ saşyradı, xey niittin azy-lynga kiriz, 36 cılda 2 pizik pilbes kizini öeredir.

Yrynyn kezigyny ırgit Ajzy.

